

KRIMINĀLTIESĪBU APAKŠNOZARE

NEPILNGADĪGAS PERSONAS KRIMINĀLATBILDĪBA PAR CEĻU SATIKSMES NOTEIKUMU PĀRKĀPŠANU

Karina Zauere,

*Baltijas Starptautiskās akadēmijas maģistra studiju programmas
„Krimināltiesības” maģistrante, Latvija*

Abstract

In implementing of the norms provided for by the section 260, article 2 of the of the Republic of Latvia Criminal Law into practice (for breaking of traffic provisions or provisions regarding vehicle operation, if it has been committed by a person operating a vehicle and as a result thereof serious bodily injury has been caused to the victim or death of a person has been caused thereby, the applicable punishment is deprivation of liberty for a period up to eight years, with deprivation of the driver's licence for a period up to five years), the legislator has not taken into account that this violation may be committed by a minor. It results from the analysis of the provisions of Section 260, article 2, section 7, article 3, and section 65, article 2 stems that section 260, article 2 is a less serious crime, for which a minor is not punishable with deprivation of liberty – the sole main punishment intended by the sanction of the provision in question. Therefore, the appropriate punishment for the committing of such a crime resulting in a death of a person and/or serious bodily injury that threatens the life of a person cannot be applied to a juvenile person. With respect to the specifics of criminal liability of juvenile persons for the violation of section 260, article 2 as it is laid down by the Criminal Law the basic punishment – imprisonment for a period exceeding eight years – is not applicable to juvenile persons. Only the additional punishment of deprivation of the driver's licence for a period of up to five years, which is disproportionate to the harm caused.

In order to enable the application of the basic punishment for the committing of the crime as set out by section 260, article 2 of

the Criminal Law (legal effects: death of a person and/or serious bodily injury), it is necessary to amend the sanction of section 260, article 2 to the imprisonment for a period exceeding eight years. Subsequently, such an amendment would re-classify the crime as a severe crime committed through negligence and for the committing which the basic punishment – imprisonment would be applicable, as it was most likely intended by the legislator.

Keywords: breaking of traffic regulations, punishment, classification of criminal offences, criminal liability of juvenile persons.

Ievads

Nepilngadīgas personas kriminālatbildība par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu izraudzīta izpētei ar mērķi akcentēt krimināltiesisku nepilnību kriminālsoda reglamentācijā. Un, proti, Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā paredzēta atbildība par ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi persona, kas vada transportlīdzekli, un ja tās rezultātā cietušajam nodarīts smags miesas bojājums vai tā izraisījusi cilvēka nāvi. Par šāda veida nodarījumu noteikta brīvības atņemšana uz laiku līdz astoņiem gadiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz laiku līdz pieciem gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 10. pantu šis nodarījums ir izdarīts aiz neuzmanības. Savukārt Krimināllikuma 7. panta trešajā daļā noteikts, ka mazāk smags noziegums ir nodarījums, kurš izdarīts aiz neuzmanības un par kuru Krimināllikumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ne ilgāku par astoņiem gadiem. Tātad šis nodarījums ir mazāk smags noziegums. Saskaņā ar Krimināllikuma 65.panta otro daļu, kur reglamentēta soda piemērošana nepilngadīgajiem, personai, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, par mazāk smagiem noziegumiem brīvības atņemšanas sodu nepiemēro.

No tā izriet, ka nepilngadīgai personai nevar piemērot adekvātu sodu par šāda veida nozieguma izdarīšanu, kura sekas ir personas nāve vai smags miesas bojājums.

Pētījuma mērķis ir izpētīt minētās problēmas risinājuma iespējas, nepilngadīgo personu kriminālatbildības īpatnību kontekstā. Mērķa

sasniegšanai tiks apskatīta tiesu prakse, likuma normu attīstība, statistika. Pētījuma objekts ir tiesiskās attiecības, kas rodas, nepilngadīgai personai izdarot Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā paredzēto nodarījumu. Pētījuma priekšmets ir krimināltiesiskās normas, kas jāievēro atbildības kontekstā.

Mērķa sasniegšanai izvirzīti sekojoši darba uzdevumi:

1) izmantojot Krimināllikumu un zinātnisko literatūru, izpētīt nepilngadīgo personu kriminālatbildības īpatnības, piemērojot Krimināllikuma 260. panta otrās daļas sankciju;

2) apskatīt tiesu prakses risinājumu;

3) analizēt 2017. gada statistikas datus;

4) izpētīt atbildības par minēto nodarījumu regulējuma attīstību.

Darba ietvaros izmantota loģiskās analīzes metode, sistēmiskā metode, vēsturiskās analīzes metode.

Nepilngadīgas personas atbildība par Krimināllikuma 260. pantā paredzēto nodarījumu

Krimināllikuma 260. pants paredz kriminālatbildību par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi persona, kas vada transportlīdzekli, un cietušajam tiek nodarīti miesas bojājumi. Pants sastāv no četrām daļām un atbildība reglamentēta atbilstoši izraisītajām sekām:

- pirmā daļa - cietušajam nodarīts viegls miesas bojājums. Šīs daļas sankcija paredz brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai piespiedu darbu, vai naudas sodu;
- pirmā prim daļa - cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums. Šīs daļas sankcija paredz brīvības atņemšanu uz laiku līdz trīs gadiem vai īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai piespiedu darbu, vai naudas sodu;
- otrā daļa - cietušajam nodarīts smags miesas bojājums vai iestājusies tā nāve. Šīs daļas sankcija paredz brīvības atņemšanu līdz astoņiem gadiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz laiku līdz pieciem gadiem;
- trešā daļa - divu vai vairāku cilvēku nāvi. Šīs daļas sankcija paredz brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz divpadsmit gadiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz laiku līdz septiņiem gadiem.

Krimināllikuma 260. pantā paredzētā nodarījuma subjektīvo pusi nosaka personas attieksme pret seku iestāšanos iespēju, un tā var būt tikai neuzmanība. Savukārt, ceļu satiksmes noteikumus vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumus var pārkāpt gan ar nodomu, gan arī aiz neuzmanības. Ja transportlīdzekļa vadītājs apzināti pārkāpj Krimināllikumā 260. pantā minētos noteikumus un vēlas vai apzināti pieļauj tajā norādīto seku iestāšanos, viņa nodarījums kvalificējams kā tīšs nodarījums¹.

Saskaņā ar tiesu praksi Krimināllikumā 260. pantā minētie noziegumi vienmēr tiek vērtēti kā izdarīti aiz neuzmanības.

Analizējamā nodarījuma subjekts ir jebkura fiziska un pieskaitāma 14 gadu vecumu sasniegusi persona, kura vada transportlīdzekli. Raksta ietvaros tā ir persona, kura izdarījusi nodarījumu pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas.

Krimināllikuma 7. pants nosaka noziedzīgu nodarījumu klasifikāciju un saskaņā ar to mazāk smags noziegums ir arī nodarījums, kurš izdarīts aiz neuzmanības un par kuru paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ne ilgāku par astoņiem gadiem”. Tātad Krimināllikuma 260. panta pirmā daļa, pirmā prim daļa un otrā daļa ir mazāk smagi noziegumi.

Krimināllikuma 65. pants nosaka sodu piemērošanu nepilngadīgajiem. Respektīvi, nepilngadīgajiem piemērojami šādi pamatsodu veidi: **brīvības atņemšana, piespiedu darbs, naudas sods**, kā arī šajā likumā paredzētie papildsodi.

Krimināllikuma 65. panta otrajā daļā noteikts, ka: „Brīvības atņemšanas laiks personai, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, nedrīkst pārsniegt: desmit gadus – par sevišķi smagiem noziegumiem; piecus gadus – par smagiem noziegumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu vai izraisījuši smagas sekas; divus gadus – par citiem smagiem noziegumiem. Par kriminālpārkāpumiem un mazāk smagiem noziegumiem brīvības atņemšanas sods šādai personai nav piemērojams”.

No minētā izriet, ka par Krimināllikuma 260. panta pirmajā daļā un pirmajā prim daļā paredzētajiem nodarījumiem nepilngadīgai personai nevar piemērot brīvības atņemšanu, bet var piemērot alternatīvos pamatsodus, proti, piespiedu darbu vai naudas sodu. Par otrajā daļā paredzēto nodarījumu, kura sekas ir nāve vai smagi miesas bojājumi, nepilngadīgajam subjektam nevar piemērot sankcijā

noteikto brīvības atņemšanas sodu, bet alternatīvi pamatsodi nav noteikti. Līdzās pamatsodam, proti, brīvības atņemšanai uz laiku līdz astoņiem gadiem ir noteikts papildsods – transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem.

Šāda transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana atbilst Krimināllikuma 36. panta otrās daļas 4. punktā noteiktajam, proti, notiesātajam bez pamatsoda var piespriest papildsodu tiesību ierobežošanu. Ne īpaši veiksmīgs šajā gadījumā ir formulējums “*bez pamatsoda var piespriest*”, kas gramatiski var tikt interpretēts tā, ka pamatsods nav nepieciešams. Tomēr papildsoda būtība nozīmē to, ka tas ir papildus pamatsodam, tāpēc pareizāks būtu formulējums: “*vienlaikus ar pamatsodu var piespriest*”. No minētā izriet arī pretējais, ja nav pamatsoda, tad nevar piespriest arī papildsodu.

Analizējamā pantā papildsods – transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana uz laiku līdz 5 gadiem ir obligāti piemērojams. No kā varētu secināt, ka nepilngadīgai personai, kura, pārkāpjot noteikumus, izraisa ceļu satiksmes negadījumu, kā rezultātā iestājas personas nāve vai personai nodarīti smagi miesas bojājumi, saskaņā ar Krimināllikuma nosacījumiem nedrīkst piemērot pamatsodu, proti, brīvības atņemšanu uz laiku līdz 8 gadiem, bet varētu piemērot tikai papildsodu – tiesību ierobežošanu. Tiesību ierobežošana var būt tikai kā papildsods, salīdzinājumā ar piespiedu darbu vai naudas sodu, kas var būt gan kā pamatsods, gan kā papildsods.

Soda noteikšanas ietvaros jāvērtē arī Krimināllikuma 49. pants, kas paredz vieglāka soda noteikšanu nekā likumā paredzētais sods. Iepriekš minētā panta pirmā daļa nosaka, ja tiesa, ievērojot vairākus vainīgā atbildību mīkstinošos apstākļus un vainīgā personību, atzīst par nepieciešamu noteikt viņam sodu, kas ir zemāks par minimālo robežu, kāda par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēta likumā, tā var sodu attiecīgi mīkstināt, spriedumā obligāti norādot šāda nolēmuma motīvus. Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā brīvības atņemšanai uz laiku līdz 8 gadiem minimālā robeža nav norādīta, tāpēc šī norma nav piemērojama.

Krimināllikuma 49. panta otrajā daļā noteikts, ka tiesa, ievērojot vairākus vainīgā atbildību mīkstinošos apstākļus un vainīgā personību, par tāda smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par pieciem gadiem, un par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu var noteikt vieglāka soda veidu, ja attiecīgais noziegums nav izraisījis cilvēka nāvi, nav radījis

smagus miesas bojājumus vismaz vienai personai vai mazāk smagus miesas bojājumus vairākām personām, nav saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, nav saistīts ar narkotisko un psihotropo vielu nelegālo apriti un nav izdarīts organizētā grupā.

Krimināllikuma 260. panta otro daļā paredzētais nodarījums ir mazāk smags noziegums, tāpēc arī šī norma nav piemērojama, turklāt nodarījums vienmēr būs saistīts ar cilvēka nāvi vai smagām sekām.

Ja nebūtu šo nosacījumu, tad naudas sods vai piespiedu darbs kā brīvības atņemšanas alternatīvas būtu piemērojami. Nepilngadīgai personai par mazāk smaga noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ja viņam ir savi ienākumi, ir iespējams piemērot naudas sodu kā pamatsodu. Ja naudas sods likumā noteiktā termiņā netiek atmaksāts, to aizstāj ar brīvības atņemšanas sodu, ko nepilngadīgajam, kas apsūdzēts pēc Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma, nevar piemērot. Tātad iespējamo alternatīvo soda veidu naudas sodu nav iespējams piemērot, jo tā neizciešanas gadījumā, sodu nevar aizstāt ar brīvības atņemšanas sodu.

Krimināllikuma 40. panta pirmā daļa nosaka, ka piespiedu darbs kā pamatsods vai papildsods ir piespiedu iesaistīšana sabiedrībai nepieciešamajos darbos, ko notiesātais vai persona, kurai piespiedu darbs noteikts ar prokurora priekšrakstu par sodu, izcieš, veicot dzīvesvietas apvidū piespiedu darba izpildes institūcijas noteiktos darbus no pamatdarba vai mācībām brīvajā laikā un bez atlīdzības.

Analizējot normatīvos aktus, kas regulē darba tiesiskās attiecības, sociālo aizsardzību, var secināt, ka noteikts vecums, slimība, invaliditāte, maternitāte pilnīgi atņem vai daļēji ierobežo personas spēju strādāt, un tāpēc šādām personām nepieciešama sociālā aizsardzība. Šo soda veidu nepiemēro, ja pienākuma uzlikšana strādāt var nelabvēlīgi ietekmēt šo personu veselības stāvokli².

No augstāk minētā ir secināms, ja nepilngadīgais apsūdzētais ir invalīds, vai slimo ar kādu hronisku slimību, grūtniece, tad viņam nevar piemērot šo soda veidu.

Krimināllikuma 66. pantā paredzēta iespēja nepilngadīgajiem piemērot audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus, proti, ievērojot noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas īpašus apstākļus un par vainīgā personību iegūtās ziņas, kas mīkstina viņa atbildību, tiesa var nepilngadīgo atbrīvot no piespriedē soda, piemērojot likumā noteiktos audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus. Tomēr arī šī

iespēja mūsu gadījumā nav izmantojama, jo likumā nav noteikts nepilngadīgajam piespriežamais sods.

Citos apstākļos Krimināllikuma 66. pants darbojas, ja ir konstatēti noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas īpaši apstākļi un par vainīgā personību iegūtās ziņas. Ar īpašiem noziedzīga nodarījuma apstākļiem vispirms jāsaprot apstākļi, kas raksturo situāciju, kura veicinājusi noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Par noziedzīga nodarījuma izdarīšanas īpašiem apstākļiem uzskatāma tā izdarīšana vardarbības iespaidā, materiālas vai citādas atkarības dēļ, smagu personisku vai ģimenes apstākļu dēļ. Par īpašiem apstākļiem tāpat atzīstama nepilngadīgā iesaistīšana noziedzīgā nodarījumā, viņa novešana līdz dzēruma stāvoklim, pamudināšana lietot narkotiskas vai psihotropas vielas, iesaistīšana nemedicīniskā ārstniecības un citu līdzekļu lietošanā, kas izraisa apreibumu, ja šīs pret nepilngadīgo vērstās noziedzīgās darbības sekmējušas noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Pie apstākļiem, kas raksturo personību un mīkstina nepilngadīgā atbildību, pieskaitāmi: personas pieteikšanās par vainīgu, vaļsirdīga atzīšanās un izdarītā nožēlošana; noziedzīga nodarījuma atklāšanas un izmeklēšanas aktīva veicināšana; citas personas izdarītā nozieguma atklāšanas sekmēšana; nodarītā zaudējuma labprātīga atlīdzināšana vai radītā kaitējuma novēršana. Par personu pozitīvi raksturojošiem apstākļiem tāpat uzskatāmi noziedzīga nodarījuma izdarīšana pirmo reizi, pozitīvs raksturojums no mācību iestādes, dzīvesvietas vai darba vietas³.

Risinot jautājumu par nepilngadīgas personas atbildību Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā paredzētajā nodarījumā, vēl var minēt Krimināllikuma 6. pantu, kurā reglamentēts noziedzīga nodarījuma jēdziens, proti, par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts Krimināllikumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods. Noziedzīga nodarījuma pazīmes ir vainīgums, kaitīgums, prettiesiskums un sodāmība. Secinājām, ka nepilngadīgajam par šādu nodarījumu sods nedraud, tāpēc konkrētajā gadījumā sodāmības pazīmes nav un nodarījumu nevarētu atzīt par noziedzīgu.

Atbildības risinājuma meklējumi tiesas praksē

Praksē gadījumi, kad nepilngadīga persona pārkāpj ceļu satiksmes noteikumus un izraisa Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā minētās sekas, ir ļoti reti. Tomēr raksta ietvaros analizēsim vienu šādu risinājuma meklējumu⁴. Nepilngadīga persona B garāžu kooperatīvā bez jebkāda veida mehānisko transportlīdzekļu vadīšanas tiesībām (transportlīdzekļa vadīšanas tiesības noteiktajā kārtībā nav iegūtas) vadīja transportlīdzekli, nebija pietiekami uzmanīga, neizvēlējās drošu braukšanas ātrumu, kā rezultātā netika kārtībā ar transportlīdzekļa vadību un notrieca gājēju, personu C, pēc kā turpinot kustību ietriecās garāžas durvīs, kā rezultātā cieta viņa vadītā transportlīdzekļa pasažieris, persona D. Tika konstatēts, ka ar šādu rīcību persona B izdarīja noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā. Tāpat konstatēts, ka saskaņā ar Krimināllikuma 7. pantu apsūdzētais ir izdarījis mazāk smagu noziegumu, tas izdarīts aiz neuzmanības. Noziedzīgā nodarījuma rezultātā ir tikusi apdraudēta satiksmes drošība, kā arī iestājusies viena cilvēka nāve, viens cilvēks guvis smagus miesas bojājumus.

Pārbaudot apsūdzētā personību, noskaidrots, ka viņš noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī un arī lietas iztiesāšanas brīdī ir nepilngadīgs, iepriekš nav sodīts, administratīvā sodāmība dzēsta, ir bērns invalīds (invaliditātes cēlonis – slimība), ar kompleksās tiesu psihiatriskās un psiholoģiskās ekspertīzes atzinumu secināts, ka viņam ir viegla garīga atpalcība un uzvedības traucējumi, no mācību iestādes raksturots visumā negatīvi, ir norādes uz skolas noteikumu un uzvedības normu pārkāpumiem, dzīvo kopā ar māti un audžutēvu, sadzīves apstākļi apmierinoši.

Krimināllikuma 260. panta otrā daļa paredz sekojošu sankciju: brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz laiku līdz pieciem gadiem. Savukārt Krimināllikuma 65. panta otrā daļa imperatīvā formā nosaka, ka par kriminālpārkāpumiem un mazāk smagiem noziegumiem brīvības atņemšanas sods nepilngadīgai personai nav piemērojams.

Nemot vērā norādītos apstākļus, atzīts, ka apsūdzētam saskaņā ar Krimināllikuma 65. panta otro daļu nav piemērojams pamatsods – brīvības atņemšana, bet nosakāms tikai papildsods – transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana uz 5 gadiem.

Tiesa neuzskatīja par nepieciešamu attiecībā uz apsūdzēto vērtēt

Krimināllikuma 49. panta piemērošanu, un tieši, iespēju noteikt vieglāku soda veidu, jo invaliditāte neļauj piemērot piespiedu darbu un viņa mantiskais stāvoklis neļauj arī viņam maksāt naudas sodu. Tāpat tiesa nesaskatīja pamatu lietā piemērot Krimināllikuma 66. panta pirmās daļas regulējumu, un tieši, ka, ievērojot noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas īpašus apstākļus un par vainīgā personību iegūtās ziņas, kas mīkstina viņa atbildību, tiesa var nepilngadīgo atbrīvot no piespriedes soda, piemērojot likumā noteiktos audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus. Šis regulējums dod tiesai tiesības, nevis pienākumu nepilngadīgo atbrīvot no soda, to saistot ar noteiktiem īpašiem apstākļiem. Konkrētā lietā tiesa šādu īpašu apstākļu kopumu nekonstatē, jo noziedzīgais nodarījums, lai arī ir izdarīts aiz neuzmanības, ir ar smagām sekām, un arī apsūdzētā personība nav tik pozitīva. Pat pieņemot, ka šādus īpašos apstākļus varētu piemeklēt, tiesa uzskata, ka audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošana nesasniegtu sodīšanas mērķi un nenodrošinātu taisnīgu krimināltiesisko noregulējumu. Tā tiesa nesaskata par nepieciešamu apsūdzēto ievietot bērnu sociālās korekcijas izglītības iestādē, jo viņš ir bērns invalīds ar veselības problēmām un nepieciešamību saņemt arī īpašu apmācību. Tiesas vērtējumā šis audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis faktiski ir saistīts ar nepilngadīgā brīvības ierobežošanu un būtu piemērojams tādai personai, attiecībā uz kuru citi piespiedu ietekmēšanas līdzekļi ir izsmelti un gūta pārlicība, ka persona nav spējīga iekļauties sabiedrībā, neizdarot atkal jaunus likumpārkāpumus. Attiecībā uz apsūdzēto šis kritērijs neizpildās, jo noziedzīgo nodarījumu viņš nav izdarījis tīši, notikušais faktiski ir saistīts ar pieaugušas personas bezatbildību, kura ir nodevusi nepilngadīgam lietošanā paaugstinātas bīstamības avotu. Savukārt citu vieglāku audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošana, tiesas ieskatā, nebūtu samērīga attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma smagajām sekām.

Tiesa nosprieda personu B atzīt par vainīgu Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījumā un saskaņā ar Krimināllikuma 65. panta otro daļu nepiemēroja pamatsodu – brīvības atņemšanu, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz pieciem gadiem.

Spridumā ir atspoguļota situācija, kad nepilngadīgā persona, pārkāpjot ceļu satiksmes noteikumus, izraisījusi ceļa satiksmes negadījumu, kā rezultātā iestājās vienas personas nāve un otram

personai tika nodarīti smagi miesas bojājumi. Personai piemērotais sods ir transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana uz 5 gadiem. Ņemot vērā nepilngadīgā veselības stāvokli, viņam nevarēja piemērot vieglāku sodu – piespiedu darbu un, ņemot vērā, ka viņa mantiskais stāvokli neļāva viņam maksāt naudas sodu, arī šis soda veids viņam netika piemērots. Kā arī vērtējot tiesas spriedumā izklāstīto, to, ka ir tikai viens mīkstinošais apstāklis, trūka nosacījumi piemērot Krimināllikuma 49. panta nosacījumus. Netika saskatīti arī apstākļi, kas ļautu atbrīvot apsūdzēto no kriminālatbildības un piemērot viņam audziņoša rakstura piespiedu līdzekļus. Ja šāda veida nodarījumu izdarījusi persona 14 gadu vecumā, tad saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma⁵ nosacījumiem, tiesības vadīt transportlīdzekli viņai ir tikai no 18 gadu vecumu, tad faktiskais sods, kas personai jāizcieš, ir viens gads pēc pilngadības sasniegšanas. Šis sods ir nesamērīgs radītajam kaitējumam, un, piemērojot šādu sodu, netiek sasniegti soda mērķi.

Var secināt, ka likumdevējs Krimināllikuma 260. panta otrajā daļā nav izvērtējis nepilngadīgas personas kriminālatbildības īpatnības un nav paredzējis, ka šāda veida noziegumu var izdarīt nepilngadīgais.

Krimināllikuma 65. panta pilnveides vēsturiskā attīstība

Šajā raksta daļā mēģināsim saskatīt likuma pilnveides vēsturiskās tendences, kuru ietvaros varēja rasties minētā problēma, kā arī, lai varētu izvērtēt, kriminālatbildības nepieciešamību konkrētajā gadījumā, aplūkosim statistikas ziņas par nepilngadīgu personu izdarītajiem nodarījumiem.

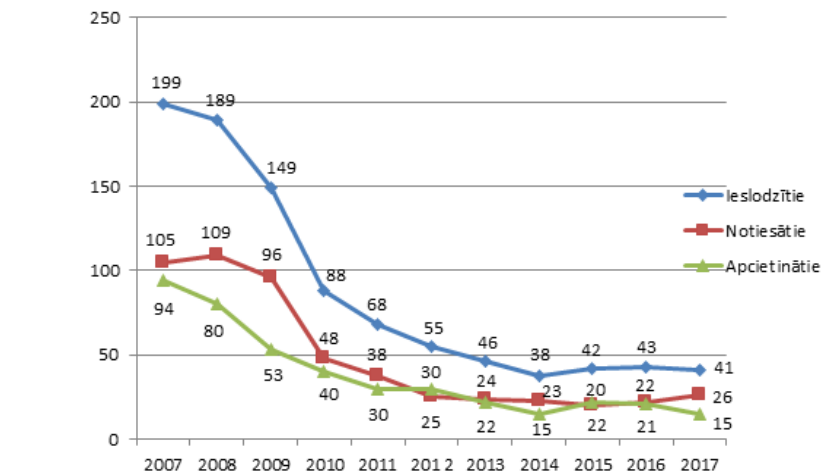
Krimināllikuma 65. panta otrā daļa, kurā noteikta soda piemērošana nepilngadīgām personām, kopš Krimināllikuma stāšanās spēkā ir grozīta divas reizes. Analizējot grozījumu tendences, var secināt, ka grozījumi ir vērsti uz brīvības atņemšanas soda piemērošanas ierobežošanu nepilngadīgajām personām. Sekojošajā tabulā apkopots grozījumu saturs:

Krimināllikuma 65. panta otrās daļas redakciju salīdzinājums

Nodarījuma klasifikācija	Krimināllikuma 65. panta otrās daļas redakcija laika posmā no 01.04.1999.- 11.07.2001.	Krimināllikuma 65. panta otrās daļas redakcija laika posmā no 12.07.2001.- 30.06.2009.	Krimināllikuma 65. panta otrās daļas redakcija no 01.07.2009.
Sevišķi smags noziegums	Brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 15 gadus	Brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 15 gadus	Brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 10 gadus
Smags noziegums	Brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 10 gadus	Par noziegumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu vai, kas izraisījuši smagas sekas, brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 10 gadus	Par noziegumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu vai, kas izraisījuši smagas sekas, brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 5 gadus
		Par citiem noziedzīgiem nodarījumiem brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 5 gadus	Par citiem noziedzīgiem nodarījumiem brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 2 gadus
Mazāk smags noziegums	Brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 10 gadus	Par noziegumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu vai, kas izraisījuši smagas sekas, brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 10 gadus	Brīvības atņemšanas sods nav piemērojams
		Par citiem noziedzīgiem nodarījumiem brīvības atņemšanas sods nedrīkst pārsniegt 5 gadus	
Krimināl-pārkāpums			Brīvības atņemšanas sods nav piemērojams

Minētie grozījumi Krimināllikumā atspoguļojas arī statistikas datos par nepilngadīgajām personām piemēroto brīvības atņemšanu, kas nepārprotami norāda, ka nepilngadīgām personām strauji tika samazināti ar brīvības atņemšanu saistītie sodi.

Nepilngadīgo ieslodzīto kopskaits 2017. gada 31. decembrī⁶

Attēlotajās līknēs ir redzams, kā nepilngadīgajām personām pēc Krimināllikuma grozījumu spēkā stāšanās 2009. gadā acīmredzami tika samazināti ar brīvības atņemšanu saistītie sodi. Tā, piemēram, 2007. gadā ar brīvības atņemšanas sodu tika notiesātas 105 nepilngadīgās personas, bet, savukārt, 2017. gadā tādas personas tika notiesātas 26, kas ir aptuveni 4 reizes mazāk. Pēc pēdējo grozījumu spēkā stāšanās, no 2010. gada ir redzama pozitīva tendence nepilngadīgo notiesāto skaitā, ik gadu notiesāto ar brīvības atņemšanas sodu skaits krītas, līdz pēdējo piecu gadu laikā tas nav lielāks par 26 notiesātiem gadā.

Situācijas raksturojumam atsevišķa rajona tiesā, tika apkopotas ziņas par nepilngadīgajām personām piespriestajiem sodiem. Ziņas ir divus gadus vecas, taču ļauj izprast tiesu praksi nepilngadīgu personu sodīšanā. 2017. gadā konkrētā rajona tiesā pieņemti 172 spriedumi krimināllietās. No 172 spriedumiem tikai septiņi notiesājošie spriedumi bija par nepilngadīgām personām, un neviens no tiem nebija saistīts ar brīvības atņemšanu.

Nepilngadīgām personām piespriestie sodi

Krimināllietas Nr.	Noziedzīga nodarījuma kvalifikācija	Kvalifikācijas smaguma pakāpe	Nodarītais kaitējums	Atbildību mīkstinošie apstākļi	Atbildību pastiprinošie apstākļi	Piespriestais sods
11130079816 ⁷	KL 180.p.1.d.	Mazāk smags noziegums	Nozagtas mantas EUR 197,5 vērtībā	Vašsirdīgā atzīšanās, izdarītā nožēlošana	Noziegums izdarīts alkohola ietekmē	Piespiedu darbs - 150 stundas
11130015417 ⁸	KL 175.p.3.d.	Smags noziegums	Atlaužot pagrabtelpas durvis, tika nozagta manta EUR 130 vērtībā	Vašsirdīgā atzīšanās, izdarītā nožēlošana	Nav	Piespiedu darbs - 60 stundas
11130046416 ⁹	KL 260.p.2.d.	Mazāk smags noziegums	Personas nāve un vienai personai nodarīti smagi miesas bojājumi, kas bīstami dzīvībai	Vašsirdīgā atzīšanās, izdarītā nožēlošana	Nav	Transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana uz 5 gadiem
11130057817 ¹⁰	KL 175.p.3.d.	Smags noziegums	Nozagti alkoholiskie dzērieni EUR 11,80 vērtībā	Vašsirdīgā atzīšanās, izdarītā nožēlošana	Noziegums izdarīts alkohola ietekmē	Piespiedu darbs - 120 stundas
11130074516 ¹¹	KL 126.p.1.d.	Mazāk smags noziegums	Vidēja smaguma miesas bojājumi	Vainīgais labprātīgi atļūdzinājies cietušajam ar noziegumu radīto kaitējumu, vašsirdīgā atzīšanās, izdarītā nožēlošana	Nav	Piespiedu darbs- 100 stundas

11130080616 ¹²	KL 262.p.1.d.	Mazāk smags noziegums	Tika apdraudēta sabiedriskā drošība transportlīdzekļu kustības un ekspluatācijas sfērā	Vaļširdīgā atzīšanās, izdarītā nožēlošana	Nav	Piespiedu darbs- 80 stundas, transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana uz 1 gadu
11130022716 ¹³	KL 175.p.3.d.	Smags noziegums	Nozagtas mantas EUR 50 vērtībā	Nozieguma izdarītājs ir pieteicies par vainīgu, vaļširdīgā atzīšanās, izdarītā nožēlošana	Nav	Piespiedu darbs- 60 stundas

Analizējot tiesas spriedumus un piemērotos sodus nepilngadīgajām personām, var secināt, ka nepilngadīgās personas pārsvarā tiek sodītas ar piespiedu darbu, dažkārt, par smagu noziegumu piemērots mazāk piespiedu darba stundu nekā par mazāk smaga nozieguma izdarīšanu. Bet tas, protams, neatspoguļo nekādas tendences, jo katrā lietā pastāv savi individuāli personu un nodarījumu raksturojoši apstākļi.

Secinājumi

Vērtējot nepilngadīgu personu sodīšanas krimināltiesiskās tendences, var secināt, ka pilnvērtīgi tiek ievērota Bērnu tiesību konvencijas 37. panta „b” punktā noteiktais, ka bērna apcietināšanai, aizturēšanai vai ieslodzītāšanai cietumā jānotiek saskaņā ar likumu, un tas jāizmanto tikai kā galējas nepieciešamības līdzeklis un uz iespējami īsāku laiku¹⁴. Bet jāatzīst, ka, analizējot konkrēto gadījumu un brīvības atņemšanas soda piemērošanas īpatnības nepilngadīgajiem vispār, var secināt, ka ne vienmēr tiek sasniegti Krimināllikumā noteiktie soda mērķi. Analizējamā gadījumā, kad par Krimināllikumā 260. panta otrajā daļā paredzēto noziegumu nepilngadīgo nevar sodīt, netiek sasniegti soda mērķi – taisnīguma atjaunošana un vainīgās personas sodīšana par izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Ar taisnīguma atjaunošanu jāsaprot seku novēršana, kas Krimināllikuma 260. panta otrās daļas izpratnē gandrīz ir neiespējami, jo pantā paredzētās sekas ir personas nāve vai smags miesas bojājums.

Minētās problēmas novēršanai vienkāršākais risinājums ir

brīvības atņemšanas ilguma palielināšana Krimināllikuma 260. panta otrās daļas sankcijā, to nosakot uz laiku līdz deviņiem gadiem. Līdz ar to nodarījums tiks klasificēts kā smags noziegums, tas atbildīs noziedzīga nodarījuma pazīmēm, un pastāvēs iespēja par tā izdarīšanu arī nepilngadīgai personai noteikt atbilstošu sodu.

Atsauces

- ¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. (2007). Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Trešā daļa. Sievišķā daļa. – Rīga: “AFS”, 302. lpp.
- ² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2015. gada 27. februāra lēmums lietā SKK-48. (2015). Pieejams: www.at.gov.lv (Apmeklēts 2019. gada 25. aprīlī).
- ³ Krastiņš U., Liholaja V. (2018). Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 268. lpp.
- ⁴ Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 16. oktobra spriedums lietā Nr. 11130046416 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 25. aprīlī).
- ⁵ Ceļu satiksmes likums. 01.10.1997. likums/LV, 274/276 (989/991), 21.10.1997.; Ziņotājs, 27.11.1997.
- ⁶ Ieslodzījuma vietu pārvalde. 2017. gada publiskais pārskats. – Rīga, 2018. Pieejams: http://www.ievp.gov.lv/images/stories/parskats_gada/2018%2006%2015_Parvaldes_publicais_parskats.pdf (Apmeklēts 2019. gada 4. maijā).
- ⁷ Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 24. novembra spriedums lietā Nr. 11130079816 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 4. maijā).
- ⁸ Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 16. novembra spriedums lietā Nr. 11130015417 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 4. maijā).
- ⁹ Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 16. oktobra spriedums lietā Nr. 11130046416 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 25. aprīlī).
- ¹⁰ Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 4. oktobra spriedums lietā Nr. 11130057817 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 4. maijā).
- ¹¹ Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 12. aprīļa spriedums lietā Nr. 11130074516 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 4. maijā).
- ¹² Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 9. marta spriedums lietā Nr. 11130080617 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 4. maijā).
- ¹³ Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2017. gada 27. februāra spriedums lietā Nr. 11130022716 (2017). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> (Apmeklēts 2019. gada 4. maijā).

- ¹⁴ Bērnu tiesību konvencija. Daudzpusējs starptautiskais dokuments. Apvienoto nāciju organizācija. 20.11.1989. Latvijas Vēstnesis. 237 (5297), 28.11.2014. 37. p. „b” punkts.

Аннотация

При осуществлении предусмотренных частью 2 статьи 260 Уголовного закона норм на практике (за нарушение Правил дорожного движения или правил эксплуатации транспортных средств, если оно совершено лицом, управляющим транспортным средством, и если в его результате потерпевшему причинено тяжкое телесное повреждение или если оно повлекло смерть человека, – наказывается лишением свободы на срок до восьми лет с лишением права управления транспортным средством на срок до пяти лет), законодатель не принял во внимание обстоятельство, что это преступное деяние может быть совершено несовершеннолетним лицом. Из анализа условия части 2 статьи 260, части 3 статьи 7 и части 2 статьи 65 Уголовного закона следует, что часть 2 статьи 260 является менее тяжким преступным деянием, за которое несовершеннолетнему лицу не может быть применено наказание в виде лишения свободы, которое в свою очередь, в санкции анализируемой статьи является единственным основным наказанием. Из чего вытекает, что несовершеннолетнему лицу не может быть применено адекватное наказание за совершение такого рода преступления, последствиями которого является смерть лица или тяжкие телесные повреждения, опасные для жизни. С учетом установленных Уголовным законом особенностей уголовной ответственности несовершеннолетних лиц за совершенное в части 2 статьи 260 Уголовного закона преступное деяние несовершеннолетнему лицу невозможно применить основное наказание – лишение свободы (до восьми лет), но есть возможность применить только дополнительное наказание – лишение права на управление транспортным средством, максимальный срок на 5 лет, которое является несоразмерным для причиненного вреда.

Для того, чтобы несовершеннолетним лицам было возможно применение основного наказания за совершение преступного деяния, предусмотренного частью 2 статьи 260 Уголовного

закона (последствия – смерть лица и/или тяжкие телесные повреждения), необходимо внести изменения в санкцию части 2 статьи 260 Уголовного закона при установлении наказания в виде лишения свободы более 8 лет. Тем самым будет изменена классификация преступного деяния, и вышеупомянутое преступное деяние будет причислено к категории тяжких преступлений, совершенных по невнимательности, и за которые можно будет применить основное наказание – лишение свободы, как это, скорее всего, было предусмотрено законодателем.